

Nincsen cselédinség.

(Sok a helyenküli cseléd. — Stájer és sziléziai lányok Budapesten. — Nem keresik a szakácsnőket. — Mennyivel emelkedtek a cselédberek? — Csak akkor szegődök el, ha kávét kapok reggelre. — Nem tartanak már két cselédet.)

— Saját tudósítónktól. —

Néhány hét óta a cselédszerzők boltjai tele vannak helyet kereső cselédekkel, a czupringerek kifutóasszonyai — mert a legányok bevonultak — nem kérnek fejedelmi borraivalókat egy valamire való Zsuzsiért, és azok az asszonyok, a kik cselédet keresnek, örömmel állapítják meg, hogy elég nagy a választék és akár a Márta-egyesület cselédközvetítőjében, akár pedig a cselédszerző boltokban vigan lehet válogatni a helyet kereső cselédek között. Igaz hogy a nagy kínálat következtében a bérek nem szállottak le, azonban az emelkedést könnyen meg lehet érteni és maguk a cselédek adják meg a csodálkozó és a béreket sokaló nagyságának a választ: a nagysága sokalja a bért, tessék nézni a lábamon ezt a cipőt, huszonhat forintot fizettem érte, egy hónap béréből még csak nem is futott az ára...

(A Mártánál.)

A Márta Egyesület cselédközvetítőjébe mentem el először. A központi városrészi udvarán lévő földszintes helyiségben külön várótermék van a szobalányoknak, a szakácsnőknél, a mindeneseknek és a gyermekek mellé elszegődő pesztionkának. Külön hallszertű teremben tárgyálnak a cselédet kereső asszonyok a cselédekkel és a terem hosszában, a fal mellett apró fülkék vannak, mindegyikben szék, asztal és villanyos lámpa, a felek ide vonulnak be. Előkelődvén ezeknek a fülkének a rendeltetése iránt, a következő érdekes felvilágosítást kaptam:

— A míg nem voltak ilyen fülkék, igen

gyakran előfordult, hogy miatt az egyik nagysága tárgyalt a cseléddel, különösen, ha jobb lánynak látszott, a többi cselédet kereső asszonyok intettek annak, hogy ne szegődjék el ahhoz az asszonyhoz, a kivel beszél, ők többet fizetnek neki. Ezért kellett a fülkéket megcsinálni, most a cseléddel háttal állnak a terem felé és így nem lehet nekik inteni.

A várótermék tele vannak, a legtöbb cselédnek nem is jut hely a falak menti padokon, a szobalányok, a kik között a legtöbb kalappal, sőt nem egy boával és muffal várja a jó szerencsét, hangosan vitatkoznak. Az egyik arról mesél, hogy csak a Lipótvárosban érdemes elszegődni, mert ott házhoz hozzák a krumplit is és nem kell órákat állni a bódék előtt, a másik egy képe újságból olvas fel, egy nyurga, vézna, kifujott kezű cselédleány pedig azt magyarázza, hogy nem érdemes már a villamoshoz sem elmenni, mert a szegény lányokat örökké feljelentik.

Egyébként is naponként jönnek ide azok a lányok, a kik eddig a villamosokon kalauzkodtak, egyiknek sincs kedvé ahhoz, hogy télen, a hidegben reggeltől éjszakáig álljon a hideg kocsiban és szaladgáljon a kapitányságra, ha panaszt tesznek ellene.

— Tavasszal újra visszamegyek a villanyoshoz, — mondja — addig jól akarok élni!

Benn a fülkében folyik az alku.

Egy természetes asszonyság igyekszik kapacitálni egy kendős fejű, faluról jött leányt:

— A másik cselédemnek tizenhat forint bére volt, magának, mert rendes lánynak látszik, megadnám a tizennyolcz forintot is, szegődjék el, jó dolga lesz nálam — mondja a lánynak.

— Nem lehet, kérem, nagysága, — feleli a lány — máshol is szívesen megadják a husz forintot.

Később már a huszforintos alapon folyik tovább a tárgyalás. A nagysága hajlandó elmenni husz forintig, ezzel szemben azt kérdi a lánytól, hogy tud-e vasalni.

— Hányan vannak a nagyságáék?

— Hatan.

— Akkor nem szegődök el. Hat személyre nem vasalok. Én csak olyan helyre megyek, a hol fetten, hárman vannak.

Új cseléd jön, ennek a harmadik emelet nem tetszik, a következő pedig azzal kezdi a mondókáját:

— Nagysága kérem, én csak úgy állok helybe, ha minden reggel kávét kapok.

A nagysága ezt nem tudja garantálni, mire új jelöltre kerül a sor, ezzel már meg lehet rikudni és a nagysága is meg a cseléd is megelégedetten mennek el a Mártából.

(Mibe kerül ma a cseléd?)

A Márta Egyesület igazgatóságának megbízásából Botka Istvánné vezeti a cselédközvetítőt. Kérdésekre elmondja a következőket:

— A háboru kitörésekor hirtelen leszállottak a cselédterek az első hónapokban sok cseléd felmondott a cselédjének és azok, a kik addig két cselédet tartottak, megelégedtek egy szolgálóval is. Akkor sok cseléd volt hely nélkül, ezek szívesen elszegődtek volna olcsóbb bérért is. A cselédek azonban hamar más foglalkozást találtak, elmentek a villamosokra kalauzoknak, hadfelszerelés gyárakban vállaltak munkát és lassankint felfelé ment a bér. A nagy kínálat ma sem nyomta le a béreket és ez érthető is, hiszen ma minden, a mire a cselédnek szüksége van, lényegesen drágább áron kapható. A cselédberek azért mégsem emelkedtek túlságos mértékben, a minék egyik fő oka az, hogy a cseléd élelmezése nagyon sokba kerül és a lányok szívesen állnak helybe, mert legalább rendszeren kapnak enni, míg ezzel szemben odahaza a falun, vagy pedig akkor, ha gyárban, a villamosnál dolgoznak, nélkülözni kénytelenek.

A régi és a mai cselédterek közötti különbséget ez az összeállítás illusztrálja a legelőkeltebben:

	fizetett bér koronákban és korona			
	1913	1914	1915	1916
szobalány	24—32	32—36	34—40	40—48
szakácsnő	32—36	36—40	36—40	36—44
mindenes, a ki főz ..	28—32	32—40	36—44	40—50
mindenes, nem főz ..	18—20	20—30	26—32	30—34
gyermeklány	16—20	20—24	22—26	20—28

E mellett meg kell jegyezni, hogy ma a cseléd kocsija is legalább napi négy koronába kerül, szemben a békeidőbeli egy koronával, ma tehát egy mindenesleány, a ki főz is, legalább 150 korona kiadást jelent, szemben azzal az 50 koronával, a mibe egy cseléd a békeidőben élelmezéssel együtt került. A fent közölt kimutatásban az az érdekes,

hogy a míg békében a szakácsnők fizetése mindig nagyobb volt a főzni is tudó mindenesleányok fizetésénél, addig ma egy mindenesleány tartása többbe kerül, mint egy szakácsnőé. A magyarázata ennek az, hogy a szakácsnőket nem keresik, nagyon sok olyan háztartás, a hol azelőtt két cseléd volt, ma egygyel is megelégszik és így a szakácsnő olcsóbb bérért is helybe áll. Igen kevés az olyan háztartás ma, a hol külön cselédet tartanak a drága élelmiszerárak mellett a konyhához, viszont azonban a vendéglők, penziók, a hol nagy szükség van a szakácsnőkre, szívesen fizetnek lényegesen többet annál az összegnél, a melyet egy magánháztartás nehezen akar megfizetni. Ma leginkább a főzéshez értő, de önállóan nem főző mindeneseket keresik és az arányt legjobban mutatja az, hogy a Mártánál egy napon ebben az arányban helyeztek el cselédek:

főzni tudó mindenes	12
főzni nem tudó mindenes	33
szakácsnő	6
szobalány	2
gyermeklány	1

Azt lehet mondani, hogy mindennap ilyen az elhelyezés aránya, a szobalányokat és a szakácsnőket nem kerlik és ezek közül is csak szívesebben megy el mindenesnek, vagy gyermeklánynak.

(A Paczauernél.)

Jártam a leghíresebb pesti czupringernél is, a Paczauernél a Teréz-körúton. A belthöz rengeteg sok a cselédleány, a nagyságoknak módjuk van válogatni. Egy sarokban összehajva stájer és sziléziai lányok ülnek, halkan di-kurálnak, tiszták és nagyon rendeseknek látszanak. Odébb egy keskeny menyegző színté sirva meséli, hogy most vett egy kötényt négy koronaért, azelőtt negydedáron is megkapta volna.

Az üzlet tulajdonosa meséli:

— Igaz, hogy most nagyon sok a lány, ilyenkor, októberben és novemberben mindig sok a helyet kereső cseléd, mert a faluról bejönnek a fővárosba és elszegődnek, de ennyi hely nélkül lány, a mennyi most van, még nem volt sohasem. Többen vannak, mint békeidőben, és ötször annyian vannak, mint a múlt évben ilyenkor. Ennek igen sok oka van. A vidéken most kevesebb cselédet tartanak az emberek, azután sok asszonynak az ura itt Pesten katona, az asszony feljött utána és itt marad, az asszonynyal eljött a testvére is, ő is helybe áll, a gyárakból, a villamosostól kimaradnak a lányok, ott alig tudnak enni, inkább elszegődnek, mert akkor a kocsijuk jobb. Annyi járavaló parasztlány még soha nem volt Pesten, mint most van, de külföldről is sokan jönnek, különösen Stájerországból, Sziléziából, Grác, Klagenfurt, Judendorf, Handveit környékéről és ezek a lányok kevesebb bérrel is beérik és igen szerények, dolgoznak. A gyerekeket szeretik nagyon, de elvégeznak minden munkát, nem válogatnak, szeretik a tisztaságot. A bérük harmincz korona körül mozog.

Mégkérdőnk egy ilyen stájer leányt, hogy miért jött el ide szolgálni. Tágranyilt szemekkel néz rák, aztán bátran feleli:

— Odahaza azt mondták, hogy Budapesten sokkal jobb a kocsit, mint nálunk Grácban, először pár lány jött el, azok irtak haza, azután eljöttünk mi is.

Érdekes, hogy ezeknek a lányoknak iskolai képzettségük is van, a legtöbb polgáriul végzett, odahaza is szolgáltak, inkább kisasszonynak nézik ott őket, a disztinkciót itt is megkövetelik, de minden munkát azért elvégeznek. Külön otthonuk van a Mária-utczában, ez az otthon tele van most helyet kereső lányokkal...

Paczauer mondja tovább:

— Érdekes, hogy a vacsorapénz is megváltozott. A békeidőben a vacsorapénz rendszeren négy korona volt, ritkán hat korona, ma nyolcz koronánál kezdődik, de tudok helyet, a hol tizenhat koronát is fizetnek. Különösen ott, a hol főnek ugyan vacsorát, de nem adnak a lánynak. Mert ilyen hely is van.

(A cselédkérdés rendezése.)

Beszéltem Almády Géza udvari tanácsossal, a Márta-Egyesület elnökével, a ki a cselédkérdés tervbe vett rendezéséről nyilatkozott. Ezeket mondotta:

— A békeidőben Budapesten mintegy 60.000 cseléd volt, ma ugyanekkora lehet a szám. A kereslet azért nagyobb, mert ma többen tartanak cselédet, a szám azért nem nagyobb mégsem, mert a két cselédet tartó családok száma nagyon lecsökkent. A mizériáknak az oka az, hogy a cselédközvetítés sok esetben kifogásolható, égető szük-

ség lenne már arra, hogy ezt a munkát a hatóság vegye a kezébe. A reformra az előkészületeket megtették. A polgármester által tervezett Népjóléti Központnak lesz egy cselédügyi alosztálya is, a hol az aktuális kérdéseket állandóan megtárgyalják. Egyebekben pedig most egy összeírás folyik, a melynek a célja : megállapítani, hogy a cselédközvetítők hány cselédet helyeznek el és az ezek után szedett szabályszerű közvetítői járandóság fedezi-e az ő tüzleti költségeiket. Így lehet ugyanis csak megállapítani azt, hogy a közvetítőknek szükségük van-e illegitim jövedelemre. Azoktól, a kiktől visszaélések derülnek ki, megvonják majd az iparendélyt, a tisztességes elem munkája elé természetesen nem lehet akadályokat gördíteni. A most folyó összeírás egyébként már a hatósági cselédközvetítő érdekében történik, minden illetékes tényező belátja, hogy a hatósági cselédközvetítőre nagy szükség van...

*

Budapesten különben ma száznál több cseléd-szervő működik, rajtuk kívül még három intézet foglalkozik cselédközvetítéssel. A közvetítő díj szintén emelkedett, de itt nem kell kimondottan drágítani, az idevonatkozó szabályrendelet ugyanis perozentben írja elő a közvetítőért fizetendő díjat : a cseléd egy havi bérének tíz százalékát fizeti a szerzőnek a cseléd is, a gazda is. A Mártánál a cselédék nem fizetnek.